

CORNELIU CORNEA

Revolta țărănească anticomunistă din județul Arad în anul 1949

Comuniștii puseseră, deja, mâna pe putere, cu ajutorul „fratelui” sovietic. Ca și celelalte categorii sociale, țărănimea ajunsese să fie lovită de noua orânduire. Primarii satelor, aleși dintre cei mai buni gospodari, au fost înlocuiți cu membri ai partidului unic, aleși, cel mai adesea, din rândurile unor fripturiști, gata oricând să sacrifice interesele țăranilor, spre a fi pe placul „organelor” de la centru. Adesea cârpaciul satului era pus la conducerea treburilor obștei și aceasta în cele mai multe cazuri.

Se instituiseră sistemul cotelor, reprezentând un bir ce trebuia dat către stat, nu numai de către așa-ziii chiaburi, respectiv cei mai buni gospodari din sat, care și-au agonisit prin muncă cinstită tot ce aveau, ci și de ceilalți cultivatori de pământ.

Țăranii au aflat ce înseamnă aceasta abia după ce a început treieriișul păioaselor, când s-au pomenit că au voie să ducă acasă de la batoză doar paiele și pleava, cohortele de activiști ale partidului având grijă să dijmuiască cu sânge rece agoniseala țăranului, luându-i tot ce putea lua din grânele de la batoză, astfel că mulți dintre aceștia plecau acasă fără un sac de grâu, urmând să cumpere necesarul de pe piață, cu prețuri exorbitante, având în vedere că grânele rămase de pe urma jefuitorilor erau foarte puține.

Ajunși în această situație, țăranii din satul Ucuriș, județul Bihor, la granița cu județul Arad, au pornit răsmerița la 31 iulie 1949. Președinte al comitetului

C. Cornea

provizoriu era sărăntocul satului, pe numele lui Teodor Cotuna, care conducea operațiunea de jefuire a consătenilor săi. Fiind întrebat de către aceștia ce vor mânca familiile lor în această situație, le-a răspuns: Mâncați prune și castraveți și strângeți cureaua.

De aici a pornit răscoala; țăranii dorind să-i administreze corecția cuvenită, acesta a reușit să fugă și să se ascundă, împreună cu delegatul de la raion. Răsculații atacă primăria, ard listele de predare a cotelor, smulg de pe pereți portretele „dascălilor comunismului” și ale celor din comitetul central al P.M.R. Sunt atacate și centrul de achiziții, căminul cultural, Miliția, dispensarul, panoul de onoare și fotomontajele sunt călcate în picioare, iar slujbașii acestora amenințați cu linșarea. Încolonați pe ulițele satului, cu steagul tricolor în frunte, țăranii cântau „Deșteaptă-te române”. S-a organizat apărarea satului, bărbații înarmați cu furci, topoare și coase s-au postat la intrarea în sat.

La 1 august a apărut armata, care a înconjurat satul, pătrunzând pe ulițele acestuia. Amenințați cu împușcarea, țăranii și-au aruncat armele albe. Au început arestările, beciurile Miliției fiind suprapline, cei arestați sufocându-se de căldură, două femei fiind scoase afară, leșinate.

Începe anchetarea reținuților, folosindu-se metodele cele mai barbare. Au fost împușcați 5 țărani, deportate 15 familii. Cei executați purtau numele: Ioan Mateoc, Florea Mateoc, Alexandru Mateoc, Ioan Bodean și Ioan Mateoc junior, aceștia fiind martiri ai răscoalei, executați la 3 august 1949. De aici s-a extins răzmerița și în satele vecine din județul Bihor, precum și în unele din județul Arad. Dar iată ce s-a întâmplat cu satele din județul Arad, de la granița cu județul Bihor.

După informațiile preluate din rapoartele Securității, aflăm că la 31 Iulie 1949 locuitorii din comuna Apateu, județul Arad, comună aflată la 5 km

de Ucuriș, au început să se agite, să se înarmeze cu furci, ciomege și arme de foc. În toate rapoartele lor organele de Securitate țin să menționeze că țărani din comunele răsculate au fost instigați de către chia-burimea locală, menționându-se printre acestea localitățile Apateu, Șepreuș și Șomoșcheș, din județul Arad.

La Șomoșcheș, bunăoară, prefectul de Arad, Petre Bele, sosit cu mașina ca să domolească nemulțumirile țăranilor, a fost agresat de către aceștia, răsturnându-i-se mașina; atunci când țăranii i-au reproșat că nu au grâu de dus acasă de la batoză și nu vor avea ce mânca, acesta le-a zis: Mâncați paie. A fost salvat din mâna răsculaților de către armată. Aceasta se întâmpla la 31 iulie. Armata trimisă pentru a dezamorsa situația a fost întâmpinată de săteni la margine de sat, cu femei și copii, obligându-i pe ofițeri să lase armele deoparte dacă doresc să poarte discuții cu ei. S-au strigat lozinci „reacționare” și s-au lansat insulte împotriva organelor locale, țăranii încercând să-l linșeze pe Câlig Iustin, omul comuniștilor.

La Apateu, când armata și milițienii se apropiau de sat, au început să se tragă clopotele bisericii în semn de alarmă, adunându-se tot satul, cu mic cu mare, să stea în calea organelor de represiune. De asemenea, la Șepreuș, populația a atacat ferma de stat. Peste tot în satele răsculate s-au strigat lozinci ca: „Vrem pâine, nu mălai”, „Vrem libertate”, „Trăiască Regele Mihai”, „Trăiască Iuliu Maniu”, „Jos comunismul”. A fost bătut secretarul de plasă PRM de la Ineu. Aceleași agitații s-au semnalat și în comuna Apateu, la 31 iulie 1949. Aici au fost rupte firele telefonice, iar o patrulă de jandarmi călare compusă din trei milițieni a fost agresată de către răsculați.

La Șomoșcheș, sat aflat la 3 km de Berechiu, agitația sătenilor a început la 23 iulie. Aceștia, în frunte cu „chiaburul” Sasu Ioan, au întocmit un memoriu adresat organelor statului, cerându-se ca să nu se

mai ia grâul de la batoză. Cererea este semnată de către 200 săteni. În raportul Securității se afirmă că în toate cazurile au existat agitatori dintre frunțașii Partidului Liberal și ai Partidul Național Țărănesc.

La Șepreuş ordinea a fost restabilită de către 40 milițieni și 40 de grăniceri, în ziua de 1 august 1949. Ca urmare a celor petrecute, Securitatea raportează că s-au reținut din Șepreuş 57 de persoane, dintre care 13 chiaburi, 28 mijlocași, 8 țărani săraci și 8 burghezi, cei uciși fiind următorii:

1. INCICĂU MIHAI, născut în 1899, chiabur instigator;
2. PÂRVU TEODOR, avocat, născut în 1913;
3. STANA IOAN, cârciumar, născut în 1883, liberal;
4. PÂRVU IOAN, țaran, cap agitator;
5. FAUR PETRU, țaran, 52 ani.

În comuna Șomoșcheș au fost reținuți 49 de săteni, din care 13 chiaburi, 16 mijlocași, 18 țărani săraci și 2 mic-burghezi.

Au fost executați:

1. FAUR IOAN, chiabur, născut în 1985, liberal;
2. MARGINA GHEORGHE, chiabur, născut în 1906.

În comuna Apateu, au fost arestați 22, dintre care 6 chiaburi, 5 mijlocași, 10 țărani săraci și un mic-burghez.

Au fost executați:

1. STANA SIMION, chiabur, născut în 1921;
2. MANGU IOAN, chiabur, născut în 1915;
3. MALIȚA GHEORGHE, țaran, 51 ani;
4. MOȚIU AUREL, țaran, 21 ani;
5. MOȚ PETRU, țaran, 21 ani;

Din Susag:

HUȚIU TEODOR, țaran, 35 ani.

Din Coroi:

LEUCUȚA MATEI.

Din Chișlaca:

MANG IOAN, țaran, 37 ani;

MOȚ IOAN, țaran, 59 ani.

Peste 130 de țărani au fost condamnați la ani grei de închisoare, familiile lor au fost trimise în Bărăgan și Dobrogea, iar la întoarcere și-au găsit gospodăriile distruse, bărbații în închisoare, copiii fără sprijin material, după ce au petrecut ani buni în cocioabe din pământ bătut, în mijlocul Bărăganului.

Am reușit să adun materialul pentru această expunere, studiind documentele timpului și folosindu-mă și de memoria pușinilor participanți care au mai rămas în viață. Acțiunea țăranilor din satele județului Arad, pomenite mai sus, se adaugă atâtor altor revolte țărănești ce au avut loc în anii de tristă amintire, în toate regiunile țării. Din păcate, despre acestea se vorbește din ce în ce mai puțin. Dacă la numărul celor uciși cu ocazia acestei răscoale se adaugă numărul celor morți în închisorile comuniste și al celor uciși în luptă cu Securitatea, se va ajunge la cifra de 99 martiri ai luptei anticomuniste din județul Arad.

Dumnezeu să le așeze sufletele alături de cei plăcuți Lui.

Expunere prezentată la Simpozionul de la Pitești în 2003, material apărut și în volumul Luptători și martiri ai rezistenței anticomuniste din județul Arad. 1945-1989.

*Icoana pictată de Toma Vasilescu,
Biserica Sf. Voievozi Mihail și Gavril, Câmpina*